Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziewiąta izba)

z dnia 11 lipca 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych – Rozporządzenie (UE) 2016/679 – Artykuł 2 ust. 2 lit. c) – Zakres stosowania – Wyłączenia – Czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze – Artykuł 4 pkt 7 – Administrator – Były kurator, który pełnił swoje obowiązki zawodowo – Artykuł 15 – Dostęp osoby objętej kuratelą do danych zebranych przez tego byłego kuratora w trakcie pełnienia przez niego obowiązków

W sprawie C-461/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Hannover (sąd krajowy w Hanowerze, Niemcy) postanowieniem z dnia 28 czerwca 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 12 lipca 2022 r., w postępowaniu:

MK

przeciwko

WB,

TRYBUNAŁ (dziewiąta izba),

w składzie: O. Spineanu-Matei, prezes izby, J.-C. Bonichot i L.S. Rossi (sprawozdawczyni), sędziowie,

rzecznik generalny: P. Pikamäe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Komisji Europejskiej – A. Bouchagiar, F. Erlbacher i H. Kranenborg, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: niemiecki.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 pkt 7 i art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych) (Dz.U. 2016, L 119, s. 1) (zwanego dalej „RODO").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy MK, zamieszkałą w Niemczech osobą fizyczną objętą kuratelą, a WB, jej byłym kuratorem, w przedmiocie dostępu tej osoby do dotyczących jej danych i informacji zebranych przez WB w czasie, gdy sprawował nad nią kuratelę.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Zgodnie z motywem 18 RODO:

„Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do przetwarzania danych osobowych przez osobę fizyczną w ramach działalności czysto osobistej lub domowej, czyli bez związku z działalnością zawodową lub handlową. Działalność osobista lub domowa może między innymi polegać na korespondencji i przechowywaniu adresów, podtrzymywaniu więzi społecznych oraz działalności internetowej podejmowanej w ramach takiej działalności. Niniejsze rozporządzenie ma jednak zastosowanie do administratorów lub podmiotów przetwarzających, którzy udostępniają środki przetwarzania danych osobowych na potrzeby takiej działalności osobistej lub domowej".

4 Artykuł 2 tego rozporządzenia, zatytułowany „Materialny zakres stosowania", przewiduje:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do przetwarzania danych osobowych w sposób całkowicie lub częściowo zautomatyzowany oraz do przetwarzania w sposób inny niż zautomatyzowany danych osobowych stanowiących część zbioru danych lub mających stanowić część zbioru danych.

2. Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do przetwarzania danych osobowych:

[…]

c) przez osobę fizyczną w ramach czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze;

[…]".

5 Artykuł 4 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, ma następujące brzmienie:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

[…]

7) »administrator« oznacza osobę fizyczną lub prawną, organ publiczny, jednostkę lub inny podmiot, który samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych; jeżeli cele i sposoby takiego przetwarzania są określone w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, to również w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego może zostać wyznaczony administrator lub mogą zostać określone konkretne kryteria jego wyznaczania;

[…]”.

6 Artykuł 15 owego rozporządzenia, zatytułowany „Prawo dostępu przysługujące osobie, której dane dotyczą”, stanowi:

„1. Osoba, której dane dotyczą, jest uprawniona do uzyskania od administratora potwierdzenia, czy przetwarzane są dane osobowe jej dotyczące, a jeżeli ma to miejsce, jest uprawniona do uzyskania dostępu do nich oraz następujących informacji:

[…]

3. Administrator dostarcza osobie, której dane dotyczą, kopię danych osobowych podlegających przetwarzaniu […].

[…]”.

Prawo niemieckie

7 Paragraf 1896 ust. 1 zdanie pierwsze Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego), w brzmieniu opublikowanym w dniu 2 stycznia 2002 r. (BGBl. 2002 I, s. 42) (zwanego dalej „BGB”), przewiduje, że jeżeli osoba pełnoletnia nie jest w stanie całkowicie lub częściowo prowadzić swoich spraw z uwagi na chorobę psychiczną lub niepełnosprawność fizyczną, intelektualną lub umysłową, sąd opiekuńczy ustanawia dla niej, na wniosek tej osoby lub z urzędu, kuratora.

8 Zgodnie z § 1897 ust. 1 BGB sąd opiekuńczy ustanawia kuratorem osobę fizyczną, która nadaje się do prowadzenia pod względem prawnym spraw osoby objętej kuratelą i do osobistego udzielania jej wsparcia. Ustęp 6 tego paragrafu stanowi, że osobę pełniącą obowiązki kuratora w ramach działalności zawodowej ustanawia się kuratorem jedynie wtedy, gdy brak jest jakiejkolwiek innej nadającej się do tego osoby, gotowej do pełnienia obowiązków kuratora bez wynagrodzenia.

9 Stosownie do § 1902 BGB w ramach swoich zadań kurator reprezentuje osobę objętą kuratelą w sprawach sądowych i pozasądowych.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

10 WB, niemiecki adwokat należący do osobistego otoczenia MK, został przez niemiecki sąd wyznaczony do pełnienia przez pewien czas, w ramach działalności zawodowej, obowiązków kuratora MK – do czasu, aż zwolniono go z pełnienia tych obowiązków i ustanowiono nowego kuratora.

11 MK chciał wystąpić z żądaniem udzielenia pomocy prawnej w celu uzyskania rachunku końcowego z zarządu oraz dostępu, zgodnie z art. 15 RODO, do dotyczących go danych osobowych, które WB zebrał w trakcie pełnienia owych obowiązków.

12 W tym celu MK złożył wniosek o udzielenie pomocy prawnej do Amtsgericht Hannover (sądu rejonowego w Hanowerze, Niemcy), który oddalił ten wniosek w zakresie, w jakim dotyczył on wystąpienia z żądaniem udzielenia dostępu na podstawie art. 15 RODO, ze względu na to, że pełniący swoje obowiązki w ramach działalności zawodowej kurator nie stanowi „administratora" w rozumieniu art. 4 pkt 7 tego rozporządzenia. Ponadto ów sąd wskazał, że wspomniane rozporządzenie reguluje stosunki między osobą, której dane dotyczą, a administratorem. Tymczasem, jak następnie zauważył sąd, na mocy § 1902 BGB ustanowiony na podstawie ustawy kurator jest przedstawicielem ustawowym osoby, której dane dotyczą. W konsekwencji zdaniem owego sądu dane osobowe dotyczące tej osoby mogą być przez kuratora przetwarzane w imieniu wspomnianej osoby bez istnienia „stosunku przeciwstawności między kuratorem a osobą, której dane dotyczą", jak określa się to w orzecznictwie niemieckich sądów.

13 MK wniósł do sądu odsyłającego zażalenie na postanowienie o oddaleniu jego wniosku o udzielenie pomocy prawnej.

14 Sąd ten ma wątpliwości co do tego, czy osobę, która pełniła obowiązki kuratora zawodowo, można uznać za „administratora" w rozumieniu RODO.

15 Wspomniany sąd – choć formalnie nie formułuje w tym względzie pytania prejudycjalnego – zastanawia się również nad tym, czy w świetle art. 2 ust. 2 lit. c) RODO rozporządzenie to ma zastosowanie w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, skoro WB należy do osobistego otoczenia MK.

16 W tych okolicznościach Landgericht Hannover (sąd krajowy w Hanowerze, Niemcy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy ustanowiony na podstawie ustawy kurator, wykonujący tę funkcję zawodowo, jest administratorem w rozumieniu art. 4 pkt 7 [RODO]?

2) Czy musi on zapewnić dostęp do danych zgodnie z art. 15 RODO?".

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

17 Zdaniem Komisji Europejskiej wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie jest zgodny z art. 94 lit. c) regulaminu postępowania przed Trybunałem z uwagi na to, że nie zawiera wystarczającego opisu powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię wykładni

odnośnych przepisów prawa Unii, ponieważ sąd ten ograniczył się do krytyki orzeczenia Amtsgericht Hannover (sądu rejonowego w Hanowerze), nie przedstawiając względów, dla których powziął wątpliwości co do wykładni RODO dokonanej przez ten ostatni sąd.

18 W tym względzie należy przypomnieć, że konieczność przedstawienia wykładni prawa Unii, która byłaby użyteczna dla sądu krajowego, wymaga, aby sąd krajowy określił ramy faktyczne i prawne, w jakie wpisują się zadawane przez niego pytania, lub przynajmniej aby wyjaśnił on okoliczności faktyczne, na jakich owe pytania się opierają. Wymogi dotyczące treści wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym uregulowano wyraźnie w art. 94 regulaminu postępowania, z którym w ramach współpracy ustanowionej w art. 267 TFUE sąd odsyłający powinien być zapoznany i którego powinien skrupulatnie przestrzegać (wyrok z dnia 5 lipca 2016 r., Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, pkt 18, 19 i przytoczone tam orzecznictwo).

19 W niniejszym przypadku sąd odsyłający zastanawia się, czy wykładnia przepisów RODO dokonana przez Amtsgericht Hannover (sąd rejonowy w Hanowerze), zgodnie z którą w istocie rozporządzenie to nie ma zastosowania do sporu w postępowaniu głównym, a w każdym razie byłego kuratora nie można uznać za „administratora” w rozumieniu wspomnianego rozporządzenia, jest prawidłowa. Wprawdzie sąd odsyłający nie wskazał powodów, dla których powziął wątpliwości co do tej wykładni, jednak przedstawił on dokładnie tok rozumowania przyjęty przez Amtsgericht Hannover (sąd rejonowy w Hanowerze), co pozwala ustalić zakres zadanych pytań.

20 Ponadto wykładnia tych przepisów ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym, ponieważ celem złożonego przez MK wniosku o udzielenie pomocy prawnej jest wystąpienie z żądaniem na podstawie art. 15 RODO, którego zastosowanie jest uzależnione od wykładni pojęcia „administratora” w rozumieniu art. 4 pkt 7 tego rozporządzenia.

21 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest zatem dopuszczalny.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

22 Poprzez swoje pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 pkt 7 RODO należy interpretować w ten sposób, że byłego kuratora, który względem osoby objętej jego kuratelą pełnił swoje obowiązki zawodowo, należy uznać za „administratora” – w rozumieniu tego przepisu – przetwarzania znajdujących się w jego posiadaniu danych osobowych dotyczących tej osoby, a przetwarzanie to musi odbywać się w poszanowaniu wszystkich przepisów tego rozporządzenia, w szczególności jego art. 15.

23 Na wstępie należy zauważyć, w odpowiedzi na wyrażone przez ten sąd wątpliwości co do zastosowania RODO do zawisłego przed nim sporu, że zgodnie z art. 2 ust. 2 lit. c) wspomnianego rozporządzenia, którego zakres rozjaśniono w jego motywie 18, rozporządzenie to nie ma zastosowania do przetwarzania danych osobowych przez osobę fizyczną w ramach czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze, czyli bez związku z działalnością zawodową lub handlową.

24 Przepisu tego nie można interpretować w ten sposób, że wyłącza on z zakresu stosowania RODO działalność kuratora wykonywaną zawodowo przez osobę fizyczną.

25 Wspomniana przez sąd odsyłający okoliczność, że kuratora, którego dotyczy postępowanie główne, wybrano z osobistego otoczenia osoby objętej jego kuratelą, nie może podważyć tego wniosku.

26 Co się tyczy kwestii, czy byłego kuratora, który względem osoby objętej jego kuratelą pełnił swoje obowiązki zawodowo, należy uznać za „administratora" przetwarzania danych osobowych dotyczących tej osoby, trzeba zauważyć, że kurator – ze względu na zadania powierzone mu przez prawo krajowe – wykonuje dla tej osoby różne czynności, w ramach których ustala on również cele i sposoby przetwarzania danych osobowych owej osoby w rozumieniu art. 4 pkt 7 RODO.

27 Wątpliwości sądu odsyłającego wynikają z faktu, że zgodnie z przepisami prawa niemieckiego regulującymi kuratelę kurator jest przedstawicielem ustawowym osoby objętej kuratelą oraz działa na jej rzecz i w jej imieniu.

28 Jednakże, jak sam ten sąd wyjaśnia, w niniejszym przypadku MK żąda w każdym razie dostępu do dotyczących go danych osobowych, które znajdują się nadal w posiadaniu jego byłego kuratora, WB, obecnie zwolnionego z pełnienia obowiązków – nie zaś tych, które posiada jego aktualny kurator.

29 Jak zauważa Komisja, były kurator jest zatem osobą trzecią względem osoby, która w przeszłości była objęta jego kuratelą.

30 Wynika stąd, że byłego kuratora, który względem osoby objętej jego kuratelą pełnił swoje obowiązki zawodowo, należy uznać za „administratora" przetwarzania znajdujących się w jego posiadaniu danych osobowych dotyczących tej osoby oraz że w konsekwencji jest on zobowiązany do przetwarzania tych danych z poszanowaniem RODO, w szczególności obowiązków spoczywających na nim na mocy jego art. 15, z uwzględnieniem ich ewentualnego ograniczenia na podstawie art. 23 tego rozporządzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Österreichische Datenschutzbehörde, C-33/22, EU:C:2024:46, pkt 54–56).

31 W świetle całości powyższych rozważań na zadane pytania trzeba odpowiedzieć, iż art. 4 pkt 7 rozporządzenia 2016/679 należy interpretować w ten sposób, że byłego kuratora, który względem osoby objętej jego kuratelą pełnił swoje obowiązki zawodowo, należy uznać za „administratora" – w rozumieniu tego przepisu – przetwarzania znajdujących się w jego posiadaniu danych osobowych dotyczących tej osoby, a przetwarzanie to musi odbywać się w poszanowaniu wszystkich przepisów tego rozporządzenia, w szczególności jego art. 15.

W przedmiocie kosztów

32 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziewiąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 4 pkt 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych

osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych)

należy interpretować w ten sposób, że:

byłego kuratora, który względem osoby objętej jego kuratelą pełnił swoje obowiązki zawodowo, należy uznać za „administratora” – w rozumieniu tego przepisu – przetwarzania znajdujących się w jego posiadaniu danych osobowych dotyczących tej osoby, a przetwarzanie to musi odbywać się w poszanowaniu wszystkich przepisów tego rozporządzenia, w szczególności jego art. 15.

Podpisy